

Τοῦ κ. Σενόπουλου τοῦ φάνηκαν «κόλπα» θεατρικά καὶ μόνο πού δὲν τοῦ ἥρθε κόλπος, γιατὶ ἡ φθονερὴ σοφία του τὰ πήρε παρὰ πολλά, ἀφοῦ αὐτὸς οὔτε ἔνα μέσα σὲ τρεῖς πράξεις δὲν κατορθώνει νὰ τυχαρδάῃ. Νέκ, λοιπὸν ποὺ ἡ ὑπερδιψικὴ σούντα μου δὲν εἶναι καὶ τόση ἀντιθετική. Μὲ μιὰν τέτοιαν ἀντίτιλψη δὲ θερίσκει κανένας μάκρος περισσὸς μῆτε καὶ εμπούχητιμα στὸ λυρικοῦ τῶν διάλογων μου. Συνίθηκε δομωὶ στὴν πρώτη παράσταση (μυναχὸς) ἀπὸ λάθος τοῦ ὑποβολέως ποὺ γύρισε μερικὰ φύλλα μαζὶ νὰ ποῦν στὴ σκηνὴ ἀπάνω, στὴν πρώτη πράξη, δυὸς φορές τὰ ἴδια πράματα, καθὼς καὶ στὴν τρίτη πράξη ἡ ἀκτίλεση νὰ πάρῃ πολὺ ἀργό τέμπο κ' ἔτοι νὰ σᾶς φανῇ ἀληθινὰ ζέμερο ἔκεινο ποὺ ἀλλοιῶς καὶ ἐν πηγαίνετε μὲ λιγάτερη βίᾳ νὰ τὸ δῆτε νὰ τελειώσῃ, θὰ σᾶς φαινόταν ἄρμονικό.. Καὶ γιὰ τὸ βγαλικό καὶ μπάσιμο τῶν προσώπων βρισκόσαστε σ' ὅμοιο λάθος.

Τίποτα εὐνίκωτερο ἀπ' τὸ νὰ πάρῃ ἡ Δόρα νὰ φέρῃ μέσ' ἀπ' τὴν κρεβατοκάμαρα τὸ μενταλλίον τῆς Λιάνας ποὺ τὸ εἰχε ἀκόμα μέσα στὰ πανέρια της, ἀφοῦ τὸν προτεραλό μολις είχαν ἔρθει ἀπ' τὸ ταξίδι καὶ δὲν περίμενε τὴν ἀπίκεψη τῆς Λιάνας τόσο γλυκόρα... Εἶναι τόσο φυσικό, ὥστε εἶναι ἀπαραίτητο—ὅπως εἶναι καὶ στὴ ζωὴ τὰ βήματα τῆς Μοίρας. Ή ἔξοδοληση τὸ Φαίδην ἥρθε ἐπειτα πράγμη της μὲ τὰ δυὸς τρία λόγια ποὺ εἴπαν, γιὰ πρώτη φορὰ ἀντικρύζοντας δὲν εἶναι τὸν ἄλλον μονάχο τους, χωρὶς τὴν ἐπιρροὴ τῆς παρουσίας τῆς Δόρας—μέσ' ἀπ' αὐτὰ τὰ λόγια τάσσουντα, τὰ σχεδὸν ἔξω ἀπ' τὸν ἀετό τους, ποὺ γ' αὐτὸν ἵσσα-ἵσσαντας ἀπέναν στὰ χείλη τους ὅλα τὰ λουλούδια ἀπὸ τὸ βυθὸν τῆς ψυχῆς τους.

Τὸ νὰ στέλνῃ ἡ Δόρα τὸ Φαίδη μόνος του νὰ φροντίσῃ νὰ δώσῃ τὸ γράμμα τοῦ ἀμαζᾶ καὶ νὰ τὸν διδηγήσῃ πῶς νὰ φέρῃ τὴν Λιάνα, εἶναι καὶ αὐτὸς περισσότερο ἀπὸ ἀπλὴ σκηνικὴ οἰκογονία. "Ἄν ὑπάρχῃ περίσταση ποὺ νὰ δικαιοιογοῦται ψυχολογικά τὸ διώκιμο τοῦ προσώπου ἀπὸ τὴν σκηνὴ, ποὺ νὰ ἐπιβάλλεται στὸν ποιητὴ ἀπὸ τὸ μῆδο τοῦ ἔργου, εἶναι αὐτή. Μόνο του δὲ θέρχονταν τὸ πιστόλι στὸ χέρι τῆς Δόρας, οὔτε θὰ τῆς τοφερεῖ δὲ ίδιος ὁ Φαίδης, οὔτε θὰ γινόταν ἡ τραγικὴ προειδοποίηση στοὺς θεατές—ὅπως καὶ στὸν Οδύσσεα—οὔτε καὶ θὰ τὸ θῆσει πιὰ ἀργότερα τὸ πιστόλι ἡ Δόρα, διαν δὲ θέτων κ' ἡ Λιάνα μπροστά.

Τέλος, ἡ Δόρα στέλνει τὸ Φαίδη νὰ φέρῃ τὰ

τριαντάφυλλα, γιατὶ εἶδε τὴν Λιάνα ποὺ τὰ φοροῦσε στὸ στάδιον της καὶ τὴν ἔργεται ξαφνικά ἡ ίδεα νὰ στολισθοῦν οἱ δύο τους μ' αὐτὰ τὰ ρούσα καὶ τοῦ λέσι νὰ τρέξῃ, γιὰ νὰ μὴ προφτάσῃ καὶ φύγῃ τὸ παιδί ποὺ τὰ πουλούσε ἀπέξω ἀπ' τὴν εἰσόδο τοῦ σπιτιοῦ, ποὺ τὸ εἶχε βρῆν ἡ Λιάνα καὶ ἀγόρασε τὰ τριαντάφυλλα. "Βέτα θέλει νὰ Δόρα καὶ νὰ μεταχειρισθῇ τὶς λίγες αὐτές στιγμές που τῆς ἔμεναν γιὰ νὰ της πηγή της Λιάνας κρυφά ἀπὸ τὸ Φαίδη ὅπα εἶχε νὰ της πηγή—γιὰ νὰ τοὺς χωρίσῃ γιὰ πάντα καὶ νὰ σκοτώσῃ τὴν ἀγάπη τους. Στὴν πρώτη παράσταση ἡ Λιάνα λησμόνεις νὰ βάλῃ στὸ στάδιον της τὸ δύο τριαντάφυλλα (τὸ δεύτερο καὶ τὸ κάκινο) καθὼς διαβάζει τὸ χειρόγραφό μου, καὶ γι' αὐτὸς σᾶς φανεται ἀπίθανο ὄπως τὸ μπαλώσεις ἡ δίς Κοτοπούλη, στέλνοντας ἔξαρφα τὸ Φαίδη νὰ φέρῃ τριαντάφυλλα.

"Οταν λείψουν αὐτές οἱ παρεννοήσεις, δὲν μπορεῖ παρὰ κ' ἡ ἀντίτιλψη σᾶς νὰ εἶναι πιὸ ἐλεύθερη—καὶ τότε βέβαια θὰ εἶναι καὶ πιὸ δίκαια.

Μ' αὐτὸς δὲ θέλω νὰ πῶ πώς ἐπερπετεῖ νὰ ἐπεινέστε τὸ ἔργο μου, γιατὶ δὲν τοῦγραφα γιὰ νὰ κριθῇ μὲ τὰ μέτρα τῶν ζλλων.

Μὲ πολλὴ ἐπείμηση Κ ΧΡΗΣΤΙΩΝΑΟΣ

ΤΟ ΚΟΜΜΕΝΟ ΔΑΣΟ ΚΑΙ Η ΜΑΡΩ

Τὸ δάσο τὸ μυριόφυτο βαθεῖα τον πιὰ δὲν κρύβει. Τῆς γυντιούπλας τῆς Μαρῶς τὸ φεγγικό καλύπτει. Παιανὶ δέδη πέντα φτάσαντα φωνάδες ἐναέριες βράδι. Μὲ δέπλανα χαροπάνια, πιὸ σκοτεινοὶ δὲν τὸν "Ἄδη, Και θέριον τὴν λαγανιά την τραγουδήστε". Όμενα! Δεντροκομια, λαζαριστα, βασιαὶ καὶ ἀπελασμένα σὲ μαστή γιὰ σωραπτανα.. Πάρανο ποὺ εἴσαι κέμα; Σὲ μένι τόπο ιστορίανταν.. Πάρανο ποὺ εἴσαι κέμα;

"Ἄχι τὸ πούλι τὸ ελεγκτικό πῶς θὰ καληρωδεῖ τὴν σαρωνήγη καὶ τὴν ζανθή τη δύση! Και ποὺ δὲ πικονικὸς θὲ τρῆση στὶς φίλες τοῦ πλατείου Σὲ στόμα τὸ καλάμιο τον νὰ τάκουνται ἀπόντες, Νὰ φέρει πόρις αὐτὸν κεῖται τὸν τηλεστινού φλογέδα Κ' ένα τραγούδι ἀπλούν τὸ φερούγιον πέρα! Καὶ διαβίθη ποὺ περνά δρῦγες μετανέριοι! Ω, πέλον εδῶ μὴ καρπεψῆς θεοφοβούλας ἀργεῖ!

Μὰ ἀπ' οὐλοὺς πιὸ πικρανεῖται καὶ πιὸ βαθεῖα λυπαραίς Τοῦ γέντενον ή Μάρω "Οἰοντής η δόλια πάδε κοιμάται.. Όλο γνέλεις μὲ δραγάνες μὲ τόντορο την ρύμες... Αἰολό, τι πάλι πλατύρα ποτὶ δὲ θὲ ζαντογή Μεο' ἀπ' τοῦ δρῦ τὸ φυντικό τὸ πλόσιον τὸ κλωνάρι Τὰ μάτια ντερολάμπουντα τοῦ νιοῦ τοῦ ζελογάρη!

Γενέβη Θεοτίστης 1908

ΛΕΑΝΤΡΟΣ Κ. ΠΑΛΛΑΜΑΣ

— Γιαννίνη μου — τούπε σ' ἀφίνω!

— Τι λές, ἀδερφέ, δὲ θὰ μείνως νὰ φάμε μαζί;

—"Οχι σήμερα, καύμερα, κάπου ἀλλοῦ διέθη καὶ καὶ δὲ μὲ περιμενούσες Νά κ' εἰκαστα μὲ τὴ βάρκα νὰ μήνε πάρω μὲ τὰ πόδια τόσο δρόμο...

— Τὰ ψωρια νὰ τὰ παρης, Θύδωρε...

— Μά τι λές τώρα, χριστιανὲ — ἐργέντες άνθρωπος τι θὰ τὰ κανω; πήγανεν τα δὰ τῆς μαννας σου νὰ χαρή τὸ πρώτο πιάσμου! Τι διαυλοὶ οι τότοι ἀγρικορος εἰσάει;

— Νάρθης τουλάχιστο τὸ βράδι νὰ δειπνήσουμε.

Μπορεῖ νάρθω. Λυπτόμαι ποὺ δὲν χαρίτησα τὴ μαννα σου.. Βαρκαρη στάσους θὰ μπω μέσα!...

Γ'.

Τὸ βράδι τὸ δειπνηστὸ δὲ Θύδωρος ἐπιτασ μιὰ καλὴ βάρκα καὶ ξεκίνησε μὲ τὰ κοινιά γιὰ τὸν Καβο. Η θάλασσα είτανε γυαλί, ξαπτερος δὲ πύρανος καὶ τὸ φεγγαράκι δέλο γλύκα. Φύλλο δὲ σειστανες μὲ πυράδα φούρνου χτυπούντο ἀπ' τὰ φυλλάδια, ποὺ πλέι τους διαδίλνενε, κ' οἱ βαρκάρηδες λαμποντες χύνεν τὸν έδρωτα ποτάμι. Σιγά σιγά, σὰν τὸ φεγγαράκι, πηγαίνει, ζυγώντας δλοίνα,

ΑΠ' ΟΣΑ ΓΙΝΟΥΝΤΑΙ

"Οσοι παρακολουθοῦντες, γιατὶς νὰ πηγαίνουνε στὸ θέατρο, τὶς ἐφημερίδες, αὐτές τὶς μέρες, σίγουρα θένται βεβαιωμένοι τώρα, πώς πιὸ γελοῖοι καὶ πιὸ πρόστιχοι συγγραφεῖς δὲν εἶναι καὶ δλλοι απὸ τοὺς σπουδείους Ρωμαίους. "Ολα τὰ ἔργα τους είναι πιποτενία—δλα εἶναι ἀνήθικα—δλα εἶναι ἀτζαπτίτικα. Κι δημάς καμπόνας ἀπ' πάντα φέρουντες τόνομα ἀξίου συγγραφέων, δπωνται γνωτορίνους κι ὅσια ἀπὸ τὸν Ελλάδα γιὰ τὴν ἀξίουσίαν του, καὶ τὴν ὅμορφη τέχνη του νὰ σου καταφέρνει ἔνα βιβλίο. Κ' ἐφωτιούμε: τι νὰ συνέβηκε δρά γε, Θε μου; Λιπιόν δέχασε νὰ φυγή τους τὴν αίσταντεστητά της καὶ μᾶς σκαρδώνουνε τέτοιας λογῆς ἀνέξια λόγου πράματα: — Μπορεῖ! Μὲ τότες, ἀν εἶναι ἔτοι, δὲς πάφουνε νὰ γράφουνε, δὲν τοὺς βαζεῖ κανένας μὲ τὸ ζόρι νὰ κάνουνε ἔργα, σὲ δὲν εἶναι ἔξιοι Τὸ σόνουνε τὸ Ρωμαϊκό οἱ Σοφοκλήδες του κ' οἱ Εὐριπίδηδες του. Νά δὲ η δηρά!

"Ἐγώ πιὼ τοῦδελα κανέται καὶ διαβάζων καθέ μέρα τὶς κρίτες νὰ δῶνται ποῦ δὲν θὰ ξεπροβλεψει κανέναν καλύγρυμο λογάκι γιὰ τὸν ποιητή, γιὰ τὸ νεοέλληνα ποιητή. Τοῦ κάκου. "Η ἀπαλόγλωττη η στρυφή κριτική πάντα στὰ στραπατούρεις δλα σού τύχουνε μπροστά της, καὶ τότε τέκνημα ποδίδει ποὺ θαρρῶν τὰ καταντεῖστερα πέπτερα νὰ μὴν τὰ γνωρίζουνε ούτε οἱ δέδοι ποὺ τὰ πάντα τὰ κάρανε. Καὶ λέγοντας αὐτό, δὲν ἔχω βέβαια στὸ νοῦ μου πὰ τὰ έργα πόχουνε ιστορικῆς δη καὶ παναθηναϊστικῆς τὶς βάσεις. Αὐτὰ δὲλλοι σκοτὸ έχουνε. "Δει τα κατένα.

Μὲ η κριτική, θὰ μῶ πητε, εἶναι ἀπαρατητη. Τι λόγος εἶναι αὐτὸς ποὺ δὲ θὰ πει τὸ σωτός; Τὸ ζέρω ποὺ καὶ τὸ ποτέ τὸ πατέρα της πάντα τὸν ποιητή θαρρεῖται καὶ ἀντρίκια τὴν γνώμη της μη ξεχωρίζοντας πάντα στὸ δίκιο φίλους κι ὄχι τρούς, δὲν θέλει νάναι τιμηρένη. Βλέπετε πώς τὸ ξέρω κι αὐτό. Ναι, μὲ αὐτόναι ισα τοσα ποὺ δὲ δίνεται κι αὐτόναι τὸ ἀπελεστικό. "Οχι, η σημερινή κατάσταση δὲν εἶναι η χρεαζόμενη καὶ η σωτῆ ζυγαριά ποὺ δὲ μετρήσει τὸ νοῦ τοῦ καθενός. Εἶναι τὸ προσωπικό πάθος καὶ η κακία, καὶ καπότε συγχά δηθόνος. Ο Θεός νὰ μὲ πυχαρέσει.

"Εκαιει δ Τάδες ἔνα δράμα; Στάσου καὶ θὰ δεῖς ποὺ θὰ τοῦ τὰ βγάλων ἔγινο τώρας ἀπὸ τὸ μῆτρα.

— Εκαιει δ Τάδες ἔνα δράμα, μωρά! Αράπη;

Μή σεκλεντίζεις γι' αὐτὸς καὶ θὰ σε πυχάλω γιὰ στὴν ράχη μου.. Παιδί δὲν ἔπιξις ποτέ σου τὶς καβάλες:

"Ετσι, ἀλήθεια ἔγινε! Σὰν δέδεσε κεῖ σ'ένα βράχο τὸν καθάριον τὸν ἀλλαγή τὸν τόπο τὸν ἀπὸ τὸ λεπτὸ καὶ δροσάτερο ἀγέρη, που ςχρήζει δειλά δειλά νὰ φύση ἔπειρα, δίνοντάς τους λίγη ἀνάστα. Σὲ φτασαν, κεὶ βρήκαν τὴν θάλασσα μέσα τραβηγμένη καὶ δὲν μπροστανει σι βαρκάρηδες νέας μέσης τη βάρκα...

— Πλώ θὲ βγῶ τώρα δῶν, μωρά! Αράπη;

Μή σεκλεντίζεις γι' αὐτὸς καὶ θὰ σε πυχάλω γιὰ στὴν ράχη μου.. Παιδί δὲν ἔπιξις ποτέ σου τὶς καβάλες:

"Ετσι, ἀλήθεια ἔγινε! Σὰν δέδεσε κεῖ σ'ένα βράχο τὸν καθάριον τὸν ἀλλαγή τὸν τόπο τὸν ἀπὸ τὸν Καβο. Η θάλασσα είτανε γυαλί, ξαπτερος δὲ πύρανος καὶ τὸ φεγγαράκι δέλο γλύκα. Φύλλο δὲ σειστανες μὲ πυράδα φούρνου χτυπούντο ἀπ' τὰ φυλλάδια, ποὺ πλέι τους διαδίλνενε, κ' οἱ βαρκάρηδες λαμποντες χύνεν τὸν έδρωτα ποτάμι. Σιγά σιγά, σὰν τὸ φεγγαράκι, πηγαίνει, ζυγώντας δλοίνα,

